

לכהן הדיוט — הבן חלל. ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתין — הבן ממזר או נתין. (לא יבא לו — הלך אחר פסולו. סו.).

- א. הוא הדין לשאר פסולי חיתון, כגון ישראל שנשא מצרית ראשונה — הולד מצרי שני, שהולך אחר הפגום (עפ"י רמב"ן ועוד). והריטב"א צידד שלרבה בר בר חנה, ישראל שנשא מצרית הבן כשר, שלא נאמר 'הלך אחר פסולן' אלא בשתי אומות נכריות.
- ב. מחזיר גרושתו משנישאת — אעפ"י שיש קדושין ויש עבירה, הולד כשר לגמרי, (כפי שדרשו להלן. ערמב"ן מדוע לא אמרו בגמרא למעט זאת מ'איוזו זו' דסיפא).
- ג. מתניתין דלא כרבי עקיבא שאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין. ולשיטתו הבן ממזר.

כל מי שאין לה עליו קידושין אבל יש לה על אחרים קדושין — הולד ממזר. זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה.

לרבי יהושע (יבמות מט) אין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין, אבל לא בחייבי כריתות גרידא, אעפ"י שאין קדושין תופסין בהם (עפ"י תוס' ועוד).

וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קדושין — הולד כמותה. זה ולד שפחה ונכרית. עוד מצינו מי שאין לה קידושין, והולד אינו ממזר [שלא כעריות שאין בהן תפיסת קדושין לו ויש להן על אחרים] — יבמה לשוק, לדברי רב (ביבמות יג: ועוד. ערמב"ן סו.).

דף סז

קמא. הולד מאב ואם הבאים משתי אומות, אחר מי הוא הולך? מה הדין בגיותם ומה הדין בנוולד לאחר שנתגיירו?

רבין מסר בשם רבי יוחנן: באומות הלך אחר הזכר. כמו ששנינו, אחד מן האומות שהוליד בן מכנענית — דין הולד כבן שאר אומות ורשאים לקנותו כעבד. ולהפך, אחד משבע אומות שבא על בת אומה אחרת — הולד נידון כבן שבע אומות ואין רשאים לקנותו כעבד אלא הרי הוא בכלל 'לא תחיה'. (וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו וממשפחתם אשר עמכם אשר הולידו בארצכם — מן הנולדים בארצכם — שהולידו בני שאר אומות מבנות ארצכם) ולא מן הגרים בארצכם — שהולידו בני ארצכם מבנות שאר אומות ובאו הבנים לגור כאן אצל אבותם].

נתגיירו — הלך אחר הפגום שבשניהם, כגון עמוני שנשא מצרית — דין הולד לחומרא, שאם הוא זכר — אסור לעולם כדין עמוני. ואם נקבה — אסורה כדין מצרית, שני דורות. [ואינה כעמונית המתרת לבוא בקהל].

דפים סז — סח

קמב. מנין שאין קדושין תופסים בעריות?

דרשו בסוגיא שאין תופסים קידושין בחייבי כריתות, לפי שנאמר בפרשת גירושין ויצאה מביתו והלכה

והיתה לאיש אחר — אין בה הויה אלא לאיש אחר, ולא לקרובים. והרי איסור קיחה לכתחילה כבר נאמר באחות אשה (ואשה אל אחתה לא תקח...), ובא הכתוב הזה לומר שגם בדיעבד אין בה ליקוחין. והוקשו כל העריות כולן באותה פרשה (כי כל אשר יעשה מכל התועבת האלה...), מה אחות אשה אין תופסין בה קידושין אף כולן כן. [חזון מנדה שאעפ"י שהיא כתובה באותה פרשה, יש בה תפיסת קדושין — ותהי נדתה עליו].

מבואר בתוס' שלימוד זה אינו נצרך אלא לרבי יהושע שאמר אין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין, אבל לפי הדעות הסוברות יש ממזר אף מחייבי כריתות (וכך קיימא לן להלכה). וכן לרבי עקיבא שאמר יש ממזר אפילו מחייבי לאוין — אין צורך בדרשה זו, כי הואיל והולד ממזר, ודאי אין קידושין תופסין בהם, שאין שייך ממזר כאשר יש תפיסת קדושין (כי ממזר פירושו מום זר, מום של זרות — שאביו זר לאמו ואין ביניהם תפיסת קדושין. ע' בהרחבה אבני נזר אה"ע קפו קפה, ח-ט).

ומדברי הרמב"ן (להלן סח.) נראה שלא כהתוס', כי הכלל הזה גופא נלמד רק לאחר שלמדנו שבחייבי כריתות אין תפיסת קדושין ויש ממזרות.

רב אחא בר יעקב למד זאת ב'קל וחומר' מיבמה שהיא בלאו ואין תופסים בה קידושין [וכדעת רב — ביבמות יג:] חייבי כריתות לא כל שכן.

פרשו בתוס' ש'קל וחומר' זה מהוה גילוי להקיש כל עריות לאחות אשה, שלא נאמר נדה תוכיח, אבל אינו ק"ו העומד לעצמו, שהרי י"ל נדה תוכיח שהיא בכרת ותופסים בה קדושין.

דף סח

קמג. א. האם קדושין תופסין באיסורי לאוין ובאיסורי עשה, ומניין?

ב. מניין שאין קידושין תופסין בשפחה כנענית ובנכרית?

ג. מניין שולד שפחה וולד נכרית כמותה?

ד. מה דין הולד שאחד מהוריו ישראלי ואחד נכרי?

א. לסתם משנתנו (וכן דעת שמעון התימני ורבי יהושע), קדושין תופסין בחייבי לאוין שאין בהם כרת ומיתה, וכל שכן בנשים האסורות ב'עשה'. (כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה... לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכר — בשנואה בנישואיה הכתוב מדבר, הרי שיש בה 'הויה').

אין חילוק בין קידושי כסף ושטר לקידושי ביאה, בכל אופן תופסין קידושין בחייבי לאוין, ואין שייך לומר 'כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהנני' (עפ"י נובי"ת אה"ע ג).

לרבי עקיבא (ורבי יהודה. סנהדרין גג) אין קידושין תופסין בחייבי לאוין. לדברי רבי סימאי לא אמר רבי עקיבא באלמנה לכהן גדול (לא יחלל זרעו) — חילולים הוא עושה ולא ממזרים. והוא הדין בגרושה לכהן הדיוט. רש"י כתובות כט: וע' גם בנובי"ת אה"ע ג). ולדברי רבי ישבב היה רע"ק אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר. ואמרו בגמרא שתי אפשרויות בדעת רבי ישבב, אם בא רק לאפוקי מרבי סימאי, או סובר שאפילו בחייבי עשה, כגון ישראל שנשא מצרית, אין קידושין תופסין והולד ממזר